

Quin model econòmic per a Catalunya?

S'ha apuntat recentment que la pràctica totalitat de l'ocupació que es crea a Catalunya l'absorbeix la immigració, cosa que explica el creixement de la població malgrat la baixa taxa de natalitat. El creixement econòmic es basa, en bona part, en el turisme, que genera, juntament amb el comerç, llocs de treball de baixa qualificació i salaris. Són sectors de baixa productivitat, com la construcció, protagonista de la bombolla immobiliària de la crisi del 2008. L'augment de la productivitat total de factors a Catalunya (i a Espanya) ha estat molt per sota de la d'Alemanya i de l'eurozona des del debut de l'euro. Diversos factors ho expliquen, començant per l'estructura productiva. Més que falta d'inversió en capital físic hi ha falta d'inversió en actius intangibles com en R+D, educació i formació dels treballadors, software, *big data* i organització i gestió empresarial. Cal afegir-hi la mida reduïda de moltes empreses i una dualitat entre les que són a la frontera del desenvolupament tecnològic i la resta. Alguns d'aquests factors depenen del sector públic i d'altres del sector privat, com la inversió en R+D. L'estructura productiva influeix també en les decisions individuals de formació perquè l'oferta de treball no qualificada als sectors serveis i construcció fomenta l'abandonament escolar (molt alt a Catalunya, però baixant). Es consolida un cercle en què disminueixen els incentius a la formació i es creen llocs de treball en sectors de baixa productivitat que són ocupats per immigrants. També influeix en les decisions empresarials perquè el camí fàcil és aprofitar l'onada expansiva del turisme i serveis associats, com abans de la crisi es va aprofitar el boom immobiliari.

La qüestió és si aquest model de desenvolupament és adequat (i sostenible). També és fràgil, com es va demostrar amb la pandèmia, per la concentració en el sector turístic. A més, cal considerar les externalitats que genera. Com que és un model de creixement extensiu, consumeix molts recursos naturals i crea tensió amb els objectius de la transició verda. Cal afegir-hi les externalitats negatives que implica el turisme *low cost* a les ciutats, on barris sencers es

XAVIER VIVES

PROFESSOR DE L'IESE I MEMBRE NUMERARI DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

transformen per atendre la demanda turística i expulsen els veïns per la pujada dels lloguers i la desaparició del comerç enfocat a servir-los. Només cal veure la transformació de Ciutat Vella o parts de l'Eixample de Barcelona, on s'ha malmès la personalitat de la ciutat.

Hi ha una externalitat del monocultiu turístic que no és tan visible, però que potser és encara més important: la desviació de finançament i energies dels sectors, com la indústria, que són la font dels avenços de la productivitat. Cal recordar aquí el que va afirmar el 1791 Alexander

GETTY

Entre els actius necessaris cal que l'aeroport de Barcelona tingui capacitat per a vols de llarg radi (sobretot, Pacífic)

Hamilton, el primer secretari del Tresor dels EUA, en el seu *Report on the subject of manufactures*, en el sentit que fent més gran el sector manufacturer augmenta el "pastís econòmic". A Catalunya el sector manufacturer és important –s'estima que la seva contribució al valor afegit està ben per sobre de la del turisme– i és la base de la innovació i l'exportació de béns. Avui s'hi ha d'afegir tota la indústria en sentit ampli i els serveis digitals avançats (indústria 4.0).

Què pot fer la política econòmica? D'entrada, aplicar taxes correctores de les externalitats negatives generades pel turisme massiu. L'alternativa és aplicar limitacions de quantitat, però aquestes són més intrusives i causen més efectes secundaris no desitjats (encara que el planejament urbà és sempre necessari). Cal que els actors econòmics s'enfrontin al cost social de les seves decisions, no només al cost privat. Tanmateix, amb això no n'hi haurà prou per reequilibrar l'especialització sectorial de l'economia catalana. Cal també una política industrial moderna que posi èmfasi en la formació, inversió en R+D i ciència, i que ajudi a coordinar el conjunt d'actius complementaris necessaris per als grans projectes transformadors (com el vehicle elèctric), per fomentar un ecosistema innovador i les *start-ups* i *scale-ups*, i modernitzar les pimes. Ha d'anar acompanyada d'una millora de la transferència de tecnologia del sistema científicotècnic a l'empresa i d'una reforma del sector turístic per fomentar la qualitat per sobre de la quantitat. Entre els actius necessaris cal que l'aeroport de Barcelona tingui capacitat per a vols de llarg radi (sobretot, Pacífic). No és casualitat que sigui un aeroport *low cost*: és coherent amb el model econòmic inercial en què el turisme massiu és central.

Per tal que Catalunya assoleixi el seu potencial i proporcioni un alt nivell de benestar als seus ciutadans, ha de millorar la productivitat avançant en la digitalització (desenvolupant l'aplicació de la intel·ligència artificial), la descarbonització i la diversificació de la seva economia. Catalunya ha tingut tradicionalment una base industrial i de serveis diversificada: cal modernitzar-la i mantenir-la.